

ŠAJĀ NUMURĀ:

LATVIJAS SABIEDRĪBAS
PRETKORUPCIJAS FORMULU
MEKLĒJOT

VALSTS PĀRVALDES IESTĀŽU
PAŠNOVĒRTĒJUMS PAR IEKŠĒJO
PRETKORUPCIJAS PASĀKUMU
ĪSTENOŠANU

KORUPCIJAS RISKU
SAMAZINĀŠANA VALSTS
PĀRVALDES IESTĀDĒS UN
PAŠVALDĪBĀS

KUKUĻOŠANAS APKAROŠANA
STARPATAUTISKAJOS
BIZNESĀ DARĪJUMOS

TAVAM "NĒ" IR NOZĪME!
ATBALSTS TRAUKSMEI
CĒLĀJIEM

Latvijas sabiedrības pretkorupcijas formulu meklējot

Ja sabiedrība neakceptē tai uzliktos ierobežojumus, veidojas labvēlīga augsne korupcijas sērgai un likumi praksē kļūst neefektīvi. „Piecīši” uz autoceļiem, pārlietu dāsnas „pateicības” ārstniecības iestādēs, nokļīduši tūkstoši aizdomīgos iepirkumu konkursos. Korupcija ir negodīgas rīcības fenomens, kas eksistē mums visapkārt, un tai var būt neskaitāmas izpausmes formas. Diemžēl Latvijas sabiedrība bieži vien izliekas neredzam noziedzīgu savtīgumu, tādā veidā veicinot korupciju un nodarot ļaunumu savai valstij un kavējot tās ekonomisko, politisko un pārvaldes attīstību.

Taču ir arī labā ziņa: korupciju var izpētīt, un – pats būtiskākais – to var apkarot!

Kā secinājis viens no ievērojamākajiem korupcijas pētniekiem pasaulē profesors Roberts Klitgārds (*Robert Klitgaard*), vislielākā negodīgas rīcības iespējamība ir situācijās, kad lēmuma pieņēmējs var veikt savus pienākumus vienpersoniski, viņam ir plaša rīcības brīvība, ko neierobežo normatīvie akti, un vāja atbildība par izdarītajiem pārkāpumiem.

Arī Latvijas gadījumā pastāv šie trīs galvenie korupciju veicinošie faktori – nepilnības tiesiskajā regulējumā, sarežģīta ekonomiskā situācija un politiskās atbildības trūkums.

Lai sekmīgi cīnītos pret korupciju, ir nepieciešama politiskā griba un pārdomāts tiesiskais regulējums. Tāpēc Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs īpaši aktīvi strādā tieši korupcijas novēršanas jomā, lielu uzmanību pievēršot praktiskiem risinājumiem. To efektivitāti gan varēs pārbaudīt tikai ilgākā laika posmā.

FOTO L.Ozoliņa

Šis informatīvais izdevums mēro ceļu pie Jums, lai mēs kopīgiem spēkiem cīnītos pret negodīgu rīcību jeb, citiem vārdiem sakot, veidotu Latvijas sabiedrības pretkorupcijas formulu, kurā lēmuma pieņēmējam ir godaprāts, ētiskas robežas rīcībai un liela atbildība izjūta.

Jaroslavs Streļčenoks,

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vadītājs

Valsts pārvaldes iestāžu pašnovērtējums par iekšējo pretkorupcijas pasākumu īstenošanu

Pretkorupcijas pasākumu mērķis ir organizācijas darba uzlabošana, veicot korupcijas risku identificēšanu un konstatēto nepilnību novēršanu

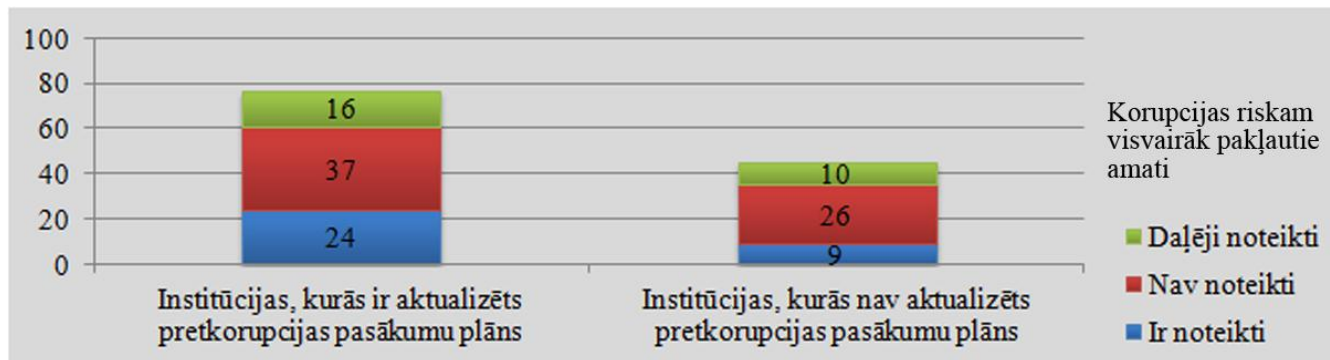
Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs ir veicis vadošo valsts pārvaldes iestāžu un to padotības iestāžu pašnovērtējuma aptauju par institūciju praksi iekšējo pretkorupcijas pasākumu organizēšanā.

Aptaujas mērķis bija noskaidrot aktuālo situāciju pretkorupcijas pasākumu plānošanā. Aptaujas jautājumi par iekšējiem pretkorupcijas pasākumiem tika adresēti vadošajām valsts pārvaldes iestādēm, to padotības iestādēm un neatkarīgajām valsts pārvaldes institūcijām, kā arī kapitālsabiedrībām.

Pretkorupcijas pasākumu plāna izstrādes mērķis ir organizācijas darba uzlabošana, veicot korupcijas risku identificēšanu un paredzot konkrētus uzdevumus konstatēto nepilnību novēršanai. Viens no elementiem ir korupcijas riskam visvairāk pakļauto amatu novērtējums, jo tas sniedz informāciju par to, kuru iestādes funkciju uzraudzībai nepieciešama īpaša kontrole un nosakāms strikts procedūru regulējums, lai novērstu korupciju.

1. TABULA

KORUPCIJAS RISKAM VISVAIRĀK PAKĻAUTO AMATU NOTEIKŠANA UN PRETKORUPCIJAS PASĀKUMU PLĀNU AKTUALIZĀCIJA

Valsts pārvaldes iestāžu pašnovērtējuma aptaujā iegūtie dati ir vērtīgi, jo norāda uz kopējām tendencēm korupcijas novēršanas jomā valsts pārvaldē, kas savukārt palīdz pilnveidot amatpersonu izglītošanas metodes un uzlabot komunikāciju ar institūcijām kopumā.

Iestāžu pašvērtējumā iegūtie rezultāti liecina, ka no aptaujātajām 97 valsts pārvaldes iestādēm 74 (76%) ir aktualizējušas pretkorupcijas plānu, taču 23 (24%) iestādēs šis uzdevums nav veikts.

Lai izstrādātu pretkorupcijas pasākumu plānu, vispirms ir jānosaka korupcijas riskam visvairāk pakļautie amati. Izvērtējot aptaujas rezultātus par pretkorupcijas pasākumu plānu aktualizāciju (sk.1.tabulu), tika konstatēts, ka 77 valsts pārvaldes iestādēs ir ieviests labas pārvaldības instruments – aktualizēts pretkorupcijas pasākumu plāns, bet 45 institūcijās tas nav aktualizēts.

Turpinājums 3.lpp.

Katrai institūcijai
ievieš rīcības plānu
darbiniekiem
gadījumos, kad tie
vēlas ziņot par
pārkāpumiem,
nodrošinot ziņotāja
anonimitāti

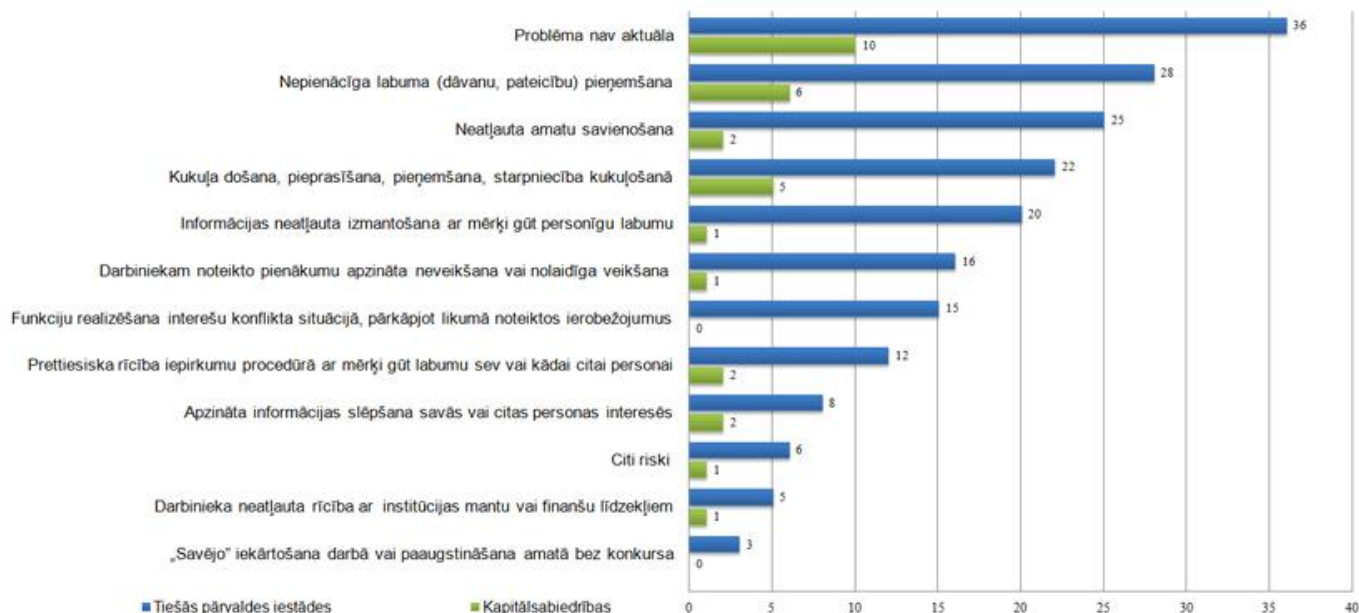
Turpinājums no 2.lpp.

Tomēr ne visās pretkorupcijas plānu aktualizējošajās valsts pārvaldes iestādēs ir veikts korupcijas riskam visvairāk pakļauto amatu novērtējums. No 77 valsts pārvaldes iestādēm, kurās ir aktualizēts pretkorupcijas pasākumu plāns, tikai 24 (31%) iestādēs ir veikta sensitīvo amatu noteikšana, kamēr 37 (48%) institūcijās tas nav izdarīts. Savukārt no 45 valsts pārvaldes iestādēm, kurās labas pārvaldības instruments vēl nav ieviests, 9 (20%) institūcijās ir apzināti riskiem visvairāk pakļautie amati. Valsts pārvaldes iestāžu pašnovērtējuma aptaujā noskaidroti visgrūtāk konstatējamie korupcijas riski (sk. 2.tabulu). Valsts pārvaldes iestādēs 28 gadījumos atzinušas, ka grūti atklāt neatļautu dāvanu u pieņemšanu.

Nedaudz mazāk – 25 valsts institūcijās norādījušas, ka grūti konstatēt neatļautu amatu savienošānu. Bieži pieminēta problēma ir kukuļošanas identificēšana, to atzīst 22 valsts pārvaldes iestādēs. Arī personīgā labuma gūšana, izmantojot ierobežotas pieejamības informāciju un valsts noslēpumu, 20 valsts institūcijās tiek uzskatīta par grūti konstatējamu lietu. Aptaujas rezultāti rāda, ka 36 valsts pārvaldes iestādes uzskatījušas, ka jautājums par korupcijas riskiem viņiem nav aktuāls. Tas varētu liecināt par to, ka 36 valsts pārvaldes iestādēs visticamāk nav izvērtēti korupcijas riski un, iespējams, tiek uzskatīts, ka tādi nepastāv.

Turpinājums 3.lpp.

2.TABULA Kuri no korupcijas riskiem, balstoties uz praktisko darba pieredzi, jūsu institūcijā ir visgrūtāk konstatējami un novēršami personāla darbā?

Katrai institūcijai
motivēt darbiniekus
būt apzinīgiem un
godprātīgiem arī
problēmsituāciju
gadījumos

Turpinājums no 3.lpp.

Lai pilnveidotu pasākumus korupcijas risku novēršanā, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs rekomendē:

- institūciju iekšējos normatīvajos aktos obligāti ieviest rīcības plānu darbiniekiem gadījumos, kad tie vēlas ziņot par iestādes vadības pārkāpumiem, nodrošinot ziņotāja anonimitāti, nepieļaujot potenciālas represīvās darbības pret ziņotāju;
- lai novērstu riskus personālvadībā, institūcijām nodrošināt kritērijus personāla atlasei un darbinieku paaugstināšanai amatā, kā arī izstrādāt kārtību ārvalstu komandējumiem;
- institūcijām informēt darbiniekus par viņu tiesībām un pienākumiem amatu savienošanas gadījumos un regulāri uzraudzīt papildu darbu veikšanu;
- institūcijām iepazīstināt visus darbiniekus ar organizācijas iekšējiem normatīvajiem aktiem korupcijas novēršanas un ētikas jautājumos un motivēt darbiniekus būt apzinīgiem un godprātīgiem arī problēmsituāciju gadījumos.

Pilns koncepcijas teksts

http://knab.gov.lv/uploads/free/knabanalyze_vp_pasvertejums.pdf

**KORUPCIJA:
BŪT VAI NEBŪT**

**MŪSU ATBILDE:
NEBŪT!**

Pasākumi būtiskāko korupcijas risku samazināšanai valsts pārvaldes iestādēs un pašvaldībās

Viens no būtiskākajiem korupcijas cēloņiem ir koruptīvas rīcības ekonomiskais izdevīgums gan kukuļdevējam, gan kukuļņēmējam

Laikā, kad valsts pārdzīvo ekonomikas krīzi un ievērojami samazinās cilvēku labklājība, var pieaugt to cilvēku skaits, kuri ir gatavi riskēt ar kukuļošanu, lai uzlabotu savu materiālo stāvokli. Būtiskākais cēlonis koruptīvai rīcībai ir ekonomiskais izdevīgums, uz ko cerības liek gan kukuļdevējs, gan kukuļņēmējs. Lai gan jau ir veikti daudzi pasākumi situācijas uzlabošanai, korupcija joprojām ir liela problēma publiskajā sektorā. Tāpēc Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs ir izstrādājis un Ministru kabinets apstiprinājis Konceptiju par korupcijas risku samazināšanu valsts pārvaldes iestādēs un pašvaldībās.

Konceptijā ir analizēti un skaidroti administratīvās korupcijas rašanās apstākļi un cēloņi. Dokumentā akcentēti jautājumi, kas saistīti ar iekšējās kontroles efektivitāti valsts un pašvaldību institūcijās, kā arī par nodarbināto personu adekvātu atalgojumu un personāla vadības problēmām. Izvērtējot institūciju vadītāju iespējas pilnvērtīgi nodrošināt kontroles pasākumus, kas ļautu efektīvi novērst korupciju, konceptijā tika piedāvāti trīs risinājuma varianti un veicamie uzdevumi korupcijas risku mazināšanai valsts pārvaldes iestādēs un pašvaldībās.

Ministru kabinets atbalstīja trešo risinājuma variantu, kas paredz īstenot normatīvajos aktos noteiktu minimālo kontroles pasākumu kopumu, samērojot to ar personāla atlases uzlabošanu un darbinieku motivācijas pasākumiem. Lūk, daži no steidzami veicamiem pasākumiem situācijas uzlabošanai:

- izstrādāt normatīvo aktu par iekšējās kontroles prasībām korupcijas risku novēršanā;
- noteikt pašvaldību izpilddirektoru atbildību par iekšējās kontroles sistēmas izveidi un uzturēšanu;
- institūcijām novērtēt darbinieku individuālos apstākļus, kas var būt par pamatu koruptīvu darbību veikšanai, piemēram, pārmērīgs parādsaistību apmērs, kritiski zems atalgojums;
- izvērtēt iespēju no 2013. gada palielināt atalgojumu korupcijas riskam pakļautajos amatos nodarbinātajām amatpersonām, kuru atalgojums ir kritiski zems un nepietiekams māsaimniecības pamatvajadzību nodrošināšanā;
- nodrošināt atklātu un uz brīvu konkurenci vērstu personāla atlases procedūru, publicējot informāciju par visām vakancēm un īstenojot vienotu un atklātu kandidātu atlases kārtību;
- paplašināt personāla darba rezultātu vērtēšanas kritērijus, novērtējot arī godprātības, ētiskuma un lojalitātes jautājumus.

Jaunais dokuments vieš cerības, ka tas sekmēs vienotas pretkorupcijas kontroles vides veidošanos visās valsts un pašvaldību institūcijās un ka ikdienā mēs arvien retāk sastapsimies ar gadījumiem, kad labklājības vairošanai tiks izmantota kukuļošana.

Pilns konceptijas teksts

http://knab.gov.lv/uploads/free/konceptijas/konceptija_korupcijas_riski.pdf

Vienoti pret kukuļošanu starptautiskajos biznesa darījumos

**Latvijas
uzņēmējam, kas
apsola vai dod
kukuli, pamudina
vai piespiež dot
kukuli ārvalstu
amatpersonai
var piemērot
kriminālatbildību
saskaņā ar
Latvijas
Krimināllikumu**

Kā rāda pieredze, kukuļdošanai nav robežu – savtīgums mēdz izpausties ne vien lielos apmēros, bet nereti pārkāpj arī valstu robežas. Laiku pa laikam plašsaziņas līdzekļos parādās informācija par KNAB pārbaudēm, kas uzsāktas, lai noskaidrotu, vai kādā starpvalstu darījumā iesaistītas Latvijas amatpersonas nav veikušas koruptīvas darbības. Latvija jau vairāku gadu garumā sadarbojas ar citām valstīm, lai izmeklētu koruptīvus noziegumus starptautiskajos biznesa darījumos. Tā dēvētajā "Latvenergo" amatpersonu lietā KNAB sadarbojas ar 18 valstīm un ir izsūtījis vairāk nekā 30 tiesiskās palīdzības lūgumus. Sekmīga bijusi tiesiskā sadarbība ar Šveici, izmeklējot Francijas elektrostaciju iekārtu un inženierijas koncerna „Alstom” krimināllietu, kurā Šveices prokurori ir atklājuši, ka „Alstom” maksājusi kukuļus AS „Latvenergo” amatpersonām Latvijā, kā arī amatpersonām Tunisijā un Malaizijā. Šveices prokuratūra piemērojusi „Alstom” 22 miljonu latu lielu sodu. Abās valstīs veiktā izmeklēšana ir veiksmīgas abpusējas Latvijas un Šveices tiesiskās sadarbības piemērs.

Izpratne par riskiem, kas uzņēmumu var skart kukuļdošanas gadījumos, lēnām, bet noteikti pieaug. Turpmāk katram Latvijas uzņēmējam ir jāpatur prātā, ka Latvijā viņš var tikt saukts pie atbildības par kukuļošanu, ko viņš veicis citās valstīs. Piemēram, ja Latvijas uzņēmējs ir devis materiālu labumu Ukrainas, Moldovas vai Indonēzijas amatpersonai, lai iegūtu publiskā iepirkuma līgumu, viņam var piemērot kriminālatbildību saskaņā ar Latvijas Krimināllikumu.

Lai veicinātu godīga biznesa praksi starpvalstu līmenī, Latvija aktīvi piedalās Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) aktivitātēs, kas vērstas uz starpvalstu pieredzes apmaiņu korupcijas novēršanā un apkarošanā, kā arī aktīvi iesaistās diskusijās par starpvalstu pretkorupcijas politiku. Tādā veidā Latvija apliecina savu gatavību un vēlmi kļūt par pilntiesīgu konvencijas «OECD konvencija par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos» (*Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions*) dalībnieci. Konvencija ir īpašs darba rīks uzņēmumiem, lai tie spētu izstrādāt efektīvus procesus, kas visās darbības jomās novērs kukuļošanu.

Šā gada martā Parīzē notika OECD darba grupas par kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos sanāksme un tiesībsargājošo institūciju pārstāvju neformālā tikšanās. Minētās sanāksmes laikā Latvijas delegācijas pārstāvis KNAB priekšnieka vietnieks Alvis Vilks uzstājās ar runu, apliecinot Latvijas vēlmi pievienoties OECD Konvencijai, un informēja par Latvijas pieredzi ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanas jautājumos. Šī bija kārtējā mūsu valsts spēju un centienu demonstrācija, lai apliecinātu Latvijas atbilstību konvencijas izvirzītajiem kritērijiem.

Plašāka informācija par konvenciju
http://www.knab.lv/uploads/free/konvencijas/oecd_konvencija.pdf
 Plašāka informācija par OECD
http://www.oecd.org/topic/0,3699,en_2649_37447_1_1_1_1_37447,00.html

**Informāciju
par koruptīvām darbībām,
Jaunprātībām vai
nelikumībām
var iesniegt
KNAB Ziņojumu centrā:**

- pa uzticības tālruni 8000 2070,
- pa elektronisko pastu knab@knab.gov.lv
- personīgi darba dienās no 8.30 līdz 17.00, 123. kab. vai pa pastu
- Brīvības iela 104 k-2, Rīga, LV-1001

TAVAM “Nē” ir nozīme!

Trauksmes cēlāju aizsardzība

Koruptīvu noziedzīgu darbību izmeklēšanas lielākais šķērslis ir ticamas un kompetentas informācijas iegūšana par kādā iestādē pieļautajiem pārkāpumiem. Pat godprātīgākie darbinieki nespēj saņemt aktīvi vērsties pret novērotajiem pārkāpumiem, jo trūkst ticības, ka (1) notiks pozitīvas pārmaiņas, (2) vainīgie tiks saukti pie atbildības un (3) trauksmes cēlājs tiks pasargāts. Tie ir galvenie iemesli, kas likumdevējam būtu jānovērš, lai veicinātu informācijas sniegšanu par iespējamiem likumpārkāpumiem.

Pozitīvas pārmaiņas būs

Viss nenotiek uzreiz. Katram jācenšas dzīvot godīgi, un katram jābūt neiecietīgam pret korupciju. Caurskatāms ikdienas darbs ir panākams ar paškontroli un neiecietību pret jebkurām korupcijas izpausmēm. Tikai pilsoniskā aktivitāte un līdzdalība labākas pārvaldes un tiesiskas vides nodrošināšanā stiprinās demokrātiju. Tikai tad, ja mēs visi būsīm vienoti pret negodprātību un savā darbībā būsīm par tiesisku, godīgu valsti, būs pozitīvas pārmaiņas.

Vainīgie tiks saukti pie atbildības

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs savā darbībā ir apliecinājis, ka spēj efektīvi nodrošināt likumpārkāpēju saukšanu pie atbildības. Piemēram, līdz 2011. gadam stājušies spēkā tiesas spriedumi 105 KNAB krimināllietās par 180 personām.

Trauksmes cēlājs tiks pasargāts

Saeima kā likumdevējs meklē tiesiskās aizsardzības risinājumus trauksmes cēlājiem. Lai nodrošinātu sabiedrības plašu līdzdalību tiesiskas vides veidošanā, 2011. gadā stājās spēkā grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” un grozījumi „Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā”. Grozījumi paredz, ka ziņas par informācijas sniedzēju izpaust nedrīkst. Tiesiskā aizsardzība ir vēsta uz to, lai trauksmes cēlāji būtu neizsekojami, tātad cilvēkiem jābūt drošiem, ka, informācija par viņiem netiks atklāta.

Ziņojumu centrs – iespēja godīgiem iedzīvotājiem anonīmi informēt

Lai atvieglotu iedzīvotājiem ziņojumu iesniegšanu Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā, par korupcijas gadījumiem var informēt Ziņojumu centru.

Ziņojumu centrs izveidots ar mērķi radīt maksimāli labvēlīgus apstākļus iedzīvotāju saskarsmei ar KNAB, iesaistot ikvienu kopīgajā cīņā pret korupciju.

ESI MODRS, ZIŅO KNAB!

KNAB ziņojumu centrs

